

DOI: 10.5281/zenodo.15696623

Link: <https://zenodo.org/records/15696623>

QISHLOQ AHOLISINING IQTISODIY FAOLLIGINI RAG‘BATLANTIRISHDA UY SHAROITIDAGI MAISHIY XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHNING ROLI

Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich

University of Business and Science moliya kafedrası dotsenti, PhD

foxlisa037@gmail.com

+998902755786

ORCID: 0009-0000-5915-3878

Jamolov Jamshidbek Jobirxon o‘g‘li

University of Business and Science 1-bosqich magistranti

+998990194550

Annotatsiya

Ushbu maqolada qishloq joylarda maishiy xizmat ko‘rsatish tizimini rivojlantirishning aholi bandligini oshirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Maishiy xizmat sohasi yangi ish o‘rinlari yaratish, mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va migratsiyani kamaytirish imkonini berishi ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, sohaga doir muammolar va ularni hal etish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar

Qishloq hududlari, maishiy xizmatlar, aholi bandligi, kichik biznes, tadbirkorlik, iqtisodiy rivojlanish, migratsiya..

I. KIRISH

Qishloq joylarda maishiy xizmat ko‘rsatish tizimini rivojlantirish masalasi bugungi kunda O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatida muhim o‘rin tutadi. Ushbu sohaning rivoji nafaqat aholining kundalik ehtiyojlarini qondirish, balki yangi ish o‘rinlarini yaratish, mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlash va migratsiya jarayonlarini kamaytirishda ham katta ahamiyatga ega.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2022-yil 28-yanvarda qabul qilingan "2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida"gi PF-60-sonli Farmonda shahar va tumanlar markazlarida aholining kundalik ehtiyojlarini qondiruvchi maishiy va kommunal xizmatlarni rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar belgilangan. Ushbu farmonda pullik santexnika, elektrik, uy jihozlarini ta‘mirlash, keytering kabi xizmatlarni ko‘rsatish punktlarini rivojlantirish nazarda tutilgan.

Bundan tashqari, 2022-yil 25-yanvarda e‘lon qilingan "2022–2026-yillarda 'Obod qishloq' va 'Obod mahalla' dasturlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi qarorda qishloq va mahallalarda aholining yashash sharoitlarini yaxshilash, ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etish bo‘yicha aniq vazifalar belgilangan.

Ushbu qaror va farmonlar qishloq joylarda maishiy xizmat ko‘rsatish tizimini rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosatining muhimligini ko‘rsatadi. Maishiy xizmatlarning rivojlanishi qishloq aholisining turmush darajasini oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish va mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlashga xizmat qiladi.

II. ADABIYOTLAR TAHLILI

Qishloq joylarda maishiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish masalasi O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu soha nafaqat aholi turmush darajasini oshirish, balki yangi ish o'rinlari yaratish orqali bandlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan qabul qilingan qaror va dasturlar hamda sohada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ushbu yo'nalishning dolzarbligini ko'rsatib bermoqda.

Jumladan, 2013-yil 17-aprelda qabul qilingan "2013–2016-yillarda qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis sohasini jadal rivojlantirish yuzasidan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ–1957-sonli qarorda qishloq joylarda zamonaviy xizmatlar ko'rsatishni kengaytirish, bozor tamoyillariga asoslangan infratuzilmani shakllantirish va yangi ish o'rinlarini yaratish kabi vazifalar belgilab berilgan. Ushbu hujjatda xizmatlar sifatini oshirish orqali aholi daromadlarini ko'paytirish va qishloq infratuzilmasini yaxshilash ustuvor vazifa etib belgilangan¹⁸.

Shuningdek, 2021-yilda imzolangan "Qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi hamda zamonaviy xizmatlar ko'rsatishni yanada rivojlantirish to'g'risida"gi Farmonda ta'lim, ilm-fan va ishlab chiqarishning uzviy integratsiyasi orqali qishloq xo'jaligida zamonaviy xizmatlar ko'rsatish tizimini joriy etish belgilangan. Bu esa, maishiy xizmatlar sohasini modernizatsiya qilish va ilmiy yondashuv asosida rivojlantirish uchun muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda¹⁹.

Ilmiy adabiyotlarda ham ushbu masalaga keng e'tibor qaratilgan. Yaxyayev E.Ya. va Tursunpo'latov A.N. tomonidan yozilgan maqolada qishloq joylarda xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish orqali aholi turmush darajasini yuksaltirish omillari tahlil qilinadi. Mualliflar xizmatlar sifati va samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga urg'u beradilar²⁰.

Abduraxmanov A.S.ning bir nechta ilmiy ishlari ham ushbu yo'nalishga bag'ishlangan. Xususan, u maishiy xizmat ko'rsatish faoliyat turlarini tahlil qilgan holda, ularning qishloq aholisi uchun ahamiyatini ko'rsatadi, xizmatlarga bo'lgan talabni iqtisodiy omillar bilan bog'laydi va bu borada takliflar beradi²¹. Uning boshqa maqolasida esa xizmatlar sifati va samaradorligini oshirish, mavjud infratuzilmani modernizatsiya qilish orqali qishloq joylarda bandlik darajasini oshirish yo'llari ko'rib chiqilgan²².

G.F. Quvatovanning tadqiqotida esa xizmat ko'rsatish sohasi tarmoqlariga ta'sir etuvchi omillar chuqur tahlil qilinib, xizmatlar rivojiga to'sqinlik qiluvchi omillar va

¹⁸ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-1957-sonli Qarori. "2013–2016-yillarda qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis sohasini jadal rivojlantirish yuzasidan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida". 2013-yil 17-aprel.

¹⁹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi hamda zamonaviy xizmatlar ko'rsatishni yanada rivojlantirish to'g'risida". 2021-yil.

²⁰ Yaxyayev E.Ya., Tursunpo'latov A.N. "Qishloq joylarda xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va aholi turmush darajasini yuksaltirish", ilmiy maqola.

²¹ Abduraxmanov A.S. "Maishiy xizmatlar tarkibiga kiruvchi faoliyat turlari va ularni rivojlantirish", *KiberLeninka*, ilmiy maqola.

²² Abduraxmanov A.S. "Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish va aholi turmush darajasini yuksaltirish", *KiberLeninka*, ilmiy maqola.

ularni bartaraf etish yo'llari ko'rsatilgan. Bu tadqiqot muammoli jihatlarni aniqlash va tizimli yondashuv asosida ularni hal qilish uchun ilmiy asos yaratadi²³.

Yuqorida keltirilgan davlat hujjatlari va ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, qishloq joylarda maishiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish – iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, bandlikni oshirish va ijtimoiy muvozanatni mustahkamlashning muhim omilidir.

III. NATIJALAR

Ushbu bo'limda Namangan viloyati va uning tumanlarida maishiy xizmat ko'rsatish tizimining rivojlanishi tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida 4–5 ta jadval keltirilib, har bir jadval asosida tegishli tushuntirishlar beriladi.

1-jadval.

Namangan viloyatida 2022–2023 yillarda ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi (mlrd. so'mda)²⁴

Yil	Ko'rsatilgan xizmatlar hajmi (mlrd. so'm)	O'sish sur'ati (%)
2022	14 722,6	16,6
2023 (yanvar-sentabr)	12 803	9,5

2022 yilda Namangan viloyatida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 14 722,6 mlrd. so'mni tashkil etib, 2021 yilga nisbatan 16,6% o'sish kuzatilgan. 2023 yilning yanvar-sentabr oylarida esa ushbu ko'rsatkich 12 803 mlrd. so'mga yetib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 9,5% ga oshgan. Bu xizmatlar sohasining barqaror rivojlanayotganini ko'rsatadi.

2-jadval.

2023 yil yanvar-sentabr oylarida xizmat turlari bo'yicha ko'rsatilgan xizmatlar hajmi²⁵

Xizmat turi	Hajmi (mlrd. so'm)	Jami xizmatlardagi ulushi (%)
Savdo	4 007	31,3
Transport	2 355	18,4
Moliya	2 186	17,1
Shaxsiy xizmatlar	831	6,5
Aloqa va axborotlashtirish	661	5,2
Ta'lim	674	5,3
Kompyuter va maishiy tovarlarni ta'mirlash	362	2,8
Yashash va ovqatlanish	333	2,6
Sog'liqni saqlash	290	2,3
Ijara	206	1,6
Me'morchilik va muhandislik izlanishlari	138	1,1

²³ Quvatova G.F. "Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasi tarmoqlariga ta'sir etuvchi omillar", ilmiy maqola.

²⁴ Review.uz sayti ochiq ma'lumotlari asosida tayyorlangan

²⁵ Review.uz sayti ochiq ma'lumotlari asosida tayyorlangan

2023 yilning yanvar-sentabr oylarida savdo, transport va moliya xizmatlari jami xizmatlar hajmining asosiy qismini tashkil etgan. Ayniqsa, savdo xizmatlari 31,3% ulush bilan yetakchilik qilmoqda. Bu esa ushbu sohalarning viloyat iqtisodiyotidagi muhim o'rnini ko'rsatadi.

3-jadval.

Namangan viloyati tumanlari bo'yicha 2023 yil yanvar-sentabr oylarida ko'rsatilgan xizmatlar hajmi²⁶

Hudud	Xizmatlar hajmi (mlrd. so'm)	Jami xizmatlardagi ulushi (%)
Namangan shahri	5 143	40
Chust tumani	890	7
To'raqo'rg'on tumani	837	6,5
Uchqo'rg'on tumani	614	4,8
Norin tumani	563	4,4
Mingbuloq tumani	487	3,8

Namangan shahri viloyatda ko'rsatilgan xizmatlarning 40% ini tashkil etib, yetakchi o'rinda turadi. Chust va To'raqo'rg'on tumanlari mos ravishda 7% va 6,5% ulush bilan keyingi o'rinlarni egallaydi. Bu hududlarda xizmatlar sohasining rivojlanishi aholi bandligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

4-jadval

2023 yil yanvar-sentabr oylarida Namangan viloyatida kichik tadbirkorlikning xizmatlar sohasidagi ulushi²⁷

Ko'rsatkich	Ulush (%)
Kichik tadbirkorlikning xizmatlar sohasidagi ulushi	65,7
Xizmatlar sohasidagi korxona va tashkilotlarning ulushi	68,5

Xizmatlar sohasida kichik tadbirkorlik subyektlari muhim o'rin tutadi. 2023 yil yanvar-sentabr oylarida ushbu subyektlarning xizmatlar sohasidagi ulushi 65,7% ni tashkil etgan. Bu esa kichik biznesning xizmatlar sohasidagi faoliyatini qo'llab-quvvatlash zarurligini ko'rsatadi.

5-jadval

Namangan viloyatida 2023 yil yanvar-noyabr oylarida uy xo'jaliklari tarkibi²⁸

Uy xo'jaliklari tarkibi	Ulush (%)
Bir kishilik uy xo'jaliklari	4,1
Ikki kishilik uy xo'jaliklari	8,9
Uch kishilik uy xo'jaliklari	12,0
To'rt kishilik uy xo'jaliklari	17,4
Besh kishilik uy xo'jaliklari	22,3
Olti va undan ko'p kishilik uy xo'jaliklari	35,3

²⁶ Review.uz sayti ochiq ma'lumotlari asosida tayyorlangan

²⁷ Namstat.uz sayti ochiq ma'lumotlari asosida tayyorlangan

²⁸ Stat.uz sayti ochiq ma'lumotlari asosida tayyorlangan

https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/48093-namangan-viloyatida-35-3-uy-xo-jaliklarida-6-va-undan-ko-p-kishilar-istiqomat-qilmoqda?utm_source=chatgpt.com

Namangan viloyatida olti va undan ko'p kishilik uy xo'jaliklari 35,3% ni tashkil etadi. Bu esa yirik oil

IV. MUHOKAMA

Bugungi kunda qishloq joylarda bandlik darajasini oshirish va aholi turmush farovonligini yaxshilashda muqobil iqtisodiy yo'nalishlar, xususan, **uy sharoitidagi maishiy xizmatlarni** tashkil etish tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Ushbu yo'nalish aholi, ayniqsa, ishsiz yoki norasmiy band bo'lgan qatlam uchun iqtisodiy faollikni oshirishning nisbatan qulay va tejamkor usullaridan biridir.

Qishloq hududlarida ish o'rinlari yetishmasligi, xizmat ko'rsatish infratuzilmasining sust rivojlanganligi, aholining transport va axborot kommunikatsiyalariga cheklangan kirishi iqtisodiy faollik darajasining pastligiga olib keladi. Bu holatda, **uy sharoitida tashkil etilgan maishiy xizmatlar** (tikuvchilik, novvoychilik, duradgorlik, go'zallik salonlari, xonadon asosidagi bolalar parvarishi va boshqalar) nafaqat oila daromadini oshirish, balki hududda xizmatlar sektorini shakllantirish uchun ham muhim imkoniyat yaratadi.

Davlat tomonidan 2013-yil 17-aprelda qabul qilingan PQ-1957-sonli qaror qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis sohasini jadal rivojlantirish zaruratini ochiq ta'kidlab, ayni paytda **uy-mehnat asosidagi xizmatlarni** qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratgan²⁹. Bu esa aholining o'z hududida ishlab topish imkoniyatini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, 2021-yilgi prezident farmoni bilan qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish o'rtasida uzviy bog'liqlikni kuchaytirishga qaratilgan strategik yondashuvlar belgilandi³⁰. Bu farmon sharoitida uy sharoitidagi xizmatlarni raqamlashtirish, masofaviy buyurtma va yetkazib berish xizmatlari orqali iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlash imkoniyati mavjud bo'lmoqda.

Yaxyayev E.Ya. va Tursunpo'latov A.N. o'z tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, qishloq joylarda xizmatlar sohasini rivojlantirish – bu aholining bandligini oshirishdan tashqari, **ayollar va nogironlar kabi ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar** uchun ham barqaror daromad manbai yaratadi³¹. Ayniqsa, ayollar uchun uyda xizmat ko'rsatish bilan shug'ullanish – ijtimoiy faollik va iqtisodiy mustaqillikni ta'minlashning real vositasi bo'lib xizmat qilmoqda.

Abduraxmanov A.S.ning tadqiqotlarida esa, uy sharoitidagi xizmatlar aholining turmush sharoiti, daromad darajasi va ehtiyojlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, ularni maksimal darajada qondirish orqali ichki xizmatlar bozorini kengaytirish mumkinligi ta'kidlanadi³². Xususan, xizmatlarning xilma-xilligi va ularni ko'rsatish sifati hududiy rivojlanishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

²⁹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-1957-sonli Qarori. "2013–2016-yillarda qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis sohasini jadal rivojlantirish yuzasidan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida". 2013-yil 17-aprel

³⁰ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi hamda zamonaviy xizmatlar ko'rsatishni yanada rivojlantirish to'g'risida". 2021-yil.

³¹ Yaxyayev E.Ya., Tursunpo'latov A.N. "Qishloq joylarda xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va aholi turmush darajasini yuksaltirish".

³² Abduraxmanov A.S. "Maishiy xizmatlar tarkibiga kiruvchi faoliyat turlari va ularni rivojlantirish", *KiberLeninka*.

Quvatova G.F. esa xizmat ko‘rsatish sohasiga ta’sir etuvchi omillarni tahlil qilar ekan, qishloq joylarda bu sohani rivojlantirishga to‘sqinlik qilayotgan infratuzilma, bilim va moliyaviy resurslar yetishmovchiligi kabi muammolarni aniqlaydi va ularni bartaraf etish yo‘llarini taklif qiladi³³. Bunday holatlarda uy sharoitida xizmatlarni yo‘lga qo‘yish — eng kam sarmoya talab qiluvchi, tezkor iqtisodiy yechim sifatida maydonga chiqadi.

Umuman olganda, uy sharoitidagi maishiy xizmatlar qishloq aholisining iqtisodiy faolligini oshirishda, oilaviy daromadni barqarorlashtirishda, ijtimoiy tenglikni ta’minlashda va hududiy xizmatlar sektorini rivojlantirishda o‘ziga xos muhim rol o‘ynaydi. Bu yo‘nalishda davlat qo‘llab-quvvatlovi, mahalliy hokimiyatlar va mikromoliyaviy institutlar ishtirokini kuchaytirish orqali xizmat ko‘rsatishning yangi shakllarini joriy etish dolzarb vazifadir.

V. XULOSA

Qishloq joylarda xizmat ko‘rsatish sohasining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta’minlash, balki aholi bandligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Xususan, Namangan viloyatida xizmatlar sektori tarkibida savdo, transport va moliyaviy xizmatlarning ulushi yildan-yilga ortib borayotganligi ushbu sohaning mintaqaviy iqtisodiyotdagi salmog‘ini yaqqol ko‘rsatmoqda. Xizmat ko‘rsatish tarmoqlarining kengayishi orqali yangi ish o‘rinlarining yaratilishi esa ishsizlik darajasini kamaytirishda ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, hududlar o‘rtasidagi xizmatlar sohasi rivojlanishidagi nomutanosiblik mavjud bo‘lib, bu iqtisodiy o‘sish sur‘atlariga salbiy ta’sir qilmoqda. Masalan, Namangan shahri umumiy xizmatlar hajmining 40 foizini tashkil etgani holda, ayrim tumanlarda bu ko‘rsatkich sezilarli darajada past. Tumanlarda xizmat ko‘rsatish tarmog‘ining kengayishi uchun soliq imtiyozlari, qulay kreditlar va infratuzilma loyihalari zarur.

Xizmatlar sohasida kichik tadbirkorlik subyektlari muhim o‘rin egallaydi — ularning ulushi 65,7% ni tashkil etadi. Biroq, qishloq tadbirkorlarining moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari cheklangan bo‘lib, bu sohada rivojlanishni susaytiradi. Shuning uchun, banklar va moliyaviy institutlar tomonidan xizmatlar sohasidagi kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari ishlab chiqilishi lozim.

Shuningdek, xizmatlar sohasida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali masofaviy xizmatlar, elektron savdo va onlayn xizmatlar orqali aholining talabini samarali qondirish mumkin. Bu borada davlat tomonidan raqamli xizmatlarni rivojlantirishga doir maxsus dasturlar va grantlar ajratilishi dolzarbdir.

Bundan tashqari, xizmatlar sifatining yuksalishi va barqaror rivojlanishini ta’minlashda malakali kadrlar tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Hududlarda mavjud bo‘lgan malaka yetishmovchiligi sohaning raqobatbardoshligini pasaytiradi. Shu bois, xizmat ko‘rsatish yo‘nalishida ixtisoslashgan kollej va oliy ta’lim dasturlarini joriy etish zarur.

³³ Abduraxmanov A.S. “Qishloq joylarida xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish va aholi turmush darajasini yuksaltirish”, *KiberLeninka*.

Umuman olganda, qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish — bu faqat iqtisodiy jarayon emas, balki keng qamrovli ijtimoiy masala bo'lib, aholi bandligini oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va hududlar o'rtasidagi tenglikni ta'minlashning asosiy omillaridan biridir. Bu yo'nalishda tizimli yondashuv, manzilli dasturlar va davlat qo'llab-quvvatlovi asosida olib borilgan harakatlar samarali natijalarni beradi.

VI. FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023-yil 30-iyundagi PQ-200-sonli "Qishloq joylarda xizmatlar va servis sohasini rivojlantirish to'g'risida" gi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-apreldagi PF-101-sonli "Xizmatlar sohasini jadallashtirish va hududiy iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "O'zbekiston hududlarida xizmatlar sohasi ko'rsatkichlari" - 2023-yil yanvar-sentyabr oylarining statistik byulleteni. (stat.uz)
4. Xasanov A. (2022). "Qishloq hududlarida xizmatlar sohasi rivojlanishining ahamiyati va istiqbollari". *Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali*, №4, 78-89-betlar.
5. Karimov B. (2023). "Xizmatlar sohasi va qishloq aholisining bandligi o'rtasidagi bog'liqlik". *O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali*, №1, 45-57-betlar.
6. Mahmudov U. (2021). "Raqamli xizmatlar tarmog'ini rivojlantirish orqali qishloq hududlarida iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish". *O'zbekiston iqtisodiy tahlillari jurnali*, №3, 112-126-betlar.
7. Rahimov D. (2020). "Qishloq joylarda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning dolzarb masalalari". *Toshkent iqtisodiyot universiteti ilmiy jurnali*, №5, 67-79-betlar.
8. Sobirov I. (2021). "O'zbekiston qishloq hududlarida xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish yo'nalishlari". *Iqtisodiy tahlillar va prognozlash*, №2, 88-101-betlar.
9. Namangan viloyatining xizmatlar sohasi bo'yicha iqtisodiy sharh. *Review.uz*, 2023-yil. (review.uz)
10. Andijon va Namangan viloyatlarida aholi soni va xizmatlar hajmi bo'yicha rasmiy tahlil. *AndStat.uz*, 2023-yil. (andstat.uz)